

XVII. YÜZYILA AİT BAZI TÜRK ATASÖZÜ VE DEYİMLERİNİN YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

İnceleme Makalesi

Nida KİRÖMEROĞLU*

Geliş Tarihi: 12.07.2025 | Kabul Tarihi: 07.08.2025 | Yayın Tarihi: 25.08.2025

Özet: Bu çalışma, Berlin Kütüphanesi Diez A. Fol. 25 numaralı yazmada yer alan 17. yüzyıla ait atasözü ve deyim derlemesini, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Buna ek olarak Berlin Kütüphanesindeki bir yazmada yer alan 17. yüzyıla ait derlemeyi yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde atasözlerinin ve deyimlerin kültür aktarımı bağlamında kullanılması için bir kaynak oluşturmasıdır. Ayrıca sahayla ilgilenen alan uzmanlarına o döneme ait bu söz varlığını tanıtmayı amaçlamaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde kültür aktarımı olarak anlatılan selamlaşmanın, bayramlaşmanın, misafir ağırlamanın, âdetlerin, yöresel yemeklerin, geleneksel kıyafetlerin/eşyaların tanıtımı yapıldığı gibi sözlü kültürümüzün de aktarımı yapılmaktadır. Zengin sözlü kültürümüzün en önemli malzemelerinden birini oluşturan atasözü ve deyimler hazinesine 17. asra ait çalışılmamış bir kaynaktan derlediğimiz bu söz öbeklerinin katkı sağlaması, öğrencilere farklı bir bakış açısı kazandırması hedeflenmektedir. Dil, yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda toplumların tarihi, kültürel ve değer dünyasını yansıtan önemli bir yapı unsurudur. Bu bağlamda atasözleri ve deyimler, dil öğretiminde yalnızca estetik anlatım gücü kazandıran unsurlar değil, aynı zamanda kültürel aktarım işlevi gören sözlü kültür ürünleridir. Çalışmada, derlemeye yer alan 275 dil birliğinin 270'inin atasözü, 5'inin ise deyim olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, tarihi metinlerde atasözlerinin deyimlere oranla daha yaygın kullanıldığını ve kültürel belleğin aktarımında önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bununla birlikte, az sayıdaki deyim örneği de deyimlerin günlük dilin canlılığını ve halk anlatımının zenginliğini yansıttığını ortaya koymuştur. Çalışma sonucunda, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde atasözü ve deyimlerin planlı ve işlevsel biçimde kullanılması gerektiği; bu tür sözlü kültür ürünlerinin dil öğretim materyallerine entegre edilmesinin öğrencinin hem dilsel hem kültürel yeterliğine katkı sağlayacağı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Atasözleri, deyimler, kültür aktarımı, sözlü kültür, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi.

AN ANALYSIS OF SOME TURKISH PROVERBS AND IDIOMS FROM THE 17TH CENTURY IN THE CONTEXT OF TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Review Article

Received: 12.07.2025 | Accepted: 07.08.2025 | Published: 25.08.2025

Abstract: This study aims to examine a 17th-century compilation of proverbs and idioms found in the manuscript numbered Diez A. Fol. 25 at the Berlin Library within the context of teaching Turkish as a foreign language. In addition, it seeks to present a 17th-century compilation found in a manuscript preserved in the Berlin State Library as a resource for the use of proverbs and idioms in the context of cultural transmission in teaching Turkish as a foreign language. The study also intends to introduce this lexical heritage from the period to scholars and researchers working in the field. Similar to the cultural elements such as greetings, holiday celebrations, hospitality, customs, regional dishes, and traditional clothing/items that are conveyed in Turkish as a foreign language course, the transmission of oral culture is also emphasized. It is expected that the expressions compiled from an unstudied source of the 17th century will contribute to the corpus of proverbs and idioms which are recognised as one of the most significant components of our rich oral heritage and provide instructors with a different perspective. Language is not merely a means of communication but also a cultural structure that reflects the historical and value-based heritage of societies. In this regard, proverbs and idioms function as oral cultural elements that not only enrich linguistic expression but also serve as means of cultural transmission. In the study, it was determined that out of 275 language units in the compilation, 270 were proverbs and 5 were idioms. The findings reveal that proverbs were used more prevalently than idioms in historical texts and played a primary role in the transfer of cultural memory. Despite their smaller number, idioms also reflected the vitality of everyday language and the richness of folk expression. As a result, it was concluded that in teaching Turkish as a foreign language, proverbs and idioms should be systematically and functionally incorporated into educational

* Dr.; İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu; nidakiromeroglu@gmail.com
0000-0001-8252-979X

programs. Integrating these oral culture products into language teaching materials contributes to enhancing both the linguistic and cultural competence of learners.

Keywords: Cultural transmission, idioms, oral culture, proverbs, teaching Turkish as a foreign language.

Giriş

Günümüzde küreselleşmenin etkisiyle birlikte ülkeler arasında ticari, askeri, siyasi, ekonomik ve turizm temelli ilişkiler giderek yoğunlaşmaktadır. Bu etkileşim ağı, farklı milletler arasında sağlıklı ve etkili bir iletişimin kurulabilmesini zorunlu kılmakta, bu da ilişki kurulan toplumların dillerinin öğrenilmesini önemli hâle getirmektedir. Dil, bireyler arasında anlam alışverişini sağlayan temel bir iletişim aracıdır. Ancak bu iletişim, yalnızca dilsel unsurlarla sınırlı kalmayıp sosyal, kültürel ve bağlamsal öğelerle de şekillenmektedir. Bu bağlamda, yabancı dil öğreniminde yalnızca dil bilgisel yeterlilik değil, aynı zamanda dili uygun bağlamlarda kullanabilme becerisi de önem kazanmaktadır.

Yabancı bir dili etkin biçimde öğrenebilmek, o dili konuşan toplumun kültürel kodlarını anlamayı ve içselleştirmeyi gerektirir. Kültürel öğelerden soyutlanmış bir dil öğretimi, öğrenen bireyin hedef dili doğal ortamında kullanma kapasitesini sınırlayabilir. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı, pedagojik bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylere, yalnızca dilsel yapılar değil, aynı zamanda Türk kültürünü yansıtan sözlü ve yazılı edebî ürünlerin de sunulması, bu bireylerin dili daha kapsamlı ve işlevsel biçimde kullanabilmelerine olanak sağlar. Bu doğrultuda, kültürün taşıyıcısı olan anlatı türleri, halk edebiyatı ürünleri, geleneksel söylemler ve dilin pragmatik yönleri, öğretim sürecine dâhil edilmelidir.

Bu bağlamda, atasözleri ve deyimlerin öğretimi, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özel bir öneme sahiptir. Çünkü atasözleri ve deyimler, bir toplumun tarihsel birikimini, yaşam biçimini, değer yargılarını ve dünya görüşünü yansıtan yoğun anlamlı yapılardır. Bu söz öbekleri, yalnızca dile estetik bir boyut kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda öğrenen bireyin kültürel bağlamda uygun iletişim kurma becerisini geliştirir. Atasözleri ve deyimler, hedef dilin inceliklerini kavramada önemli bir araç olup, bireyin dilsel yeterliliğini üst düzeye taşır. Ayrıca bu tür kültürel ifadeler, dilin duygusal ve mecaz anlamlarını çözümleyebilme yetisini artırarak ana dili konuşurlarıyla daha doğal ve etkili bir iletişim kurulmasına katkı sağlar. Dolayısıyla deyim ve atasözü temelli dil kullanımının öğretim süreçlerine entegre edilmesi hem dilsel hem kültürel yeterliliğin gelişimi açısından vazgeçilmezdir.

1. Atasözleri ve Deyimler

1.1. Atasözleri

Millet olabilmek için birtakım ortak değerlerin varlığı gerekmektedir. Bu değerler arasında atasözleri ve deyimler, kültürel sürekliliği ve toplumsal belleği sağlamada önemli öğeler arasında yer alır. Atasözleri zamanla bireysel tecrübelerin ötesine geçerek kolektif bir bilgelik ürünü olmuş, halk tarafından benimsenip kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Yalnızca dilsel değil, aynı zamanda sosyolojik, felsefi, tarihsel, ahlaki ve psikolojik açılardan da incelenmeye değer millî varlıklar olup deyiş güzelliği, anlatım gücü ve kavram zenginliği bakımından dilin en rafine yapılarını oluşturmaktadır (Aksoy, 1965). Atasözlerinin tecrübeye dayalı olması, uzun

bir zaman dilimine yayılması ve hiç değişmeden günümüze kadar kullanılıyor olması halkın ona sahip çıkmasıyla ilgilidir. Dolayısıyla bu dil kalıpları anlamsal gücünü halktan almaktadır. Atasözleri, milletlerin duygu ve düşüncelerini yansıtan, anlatım zenginliğini sergileyen ve dilin geçmişine ışık tutan kültürel ürünler olarak da karşımıza çıkar. Diğer yandan atasözleri halkın bilgeliğinin en özlü biçimde tezahür ettiği yapılar olarak nitelendirilmektedir (Şinasi, 1885). Bu bakımdan atasözleri yalnızca deneyim aktarımı değil, aynı zamanda birer kültürel hafıza unsurudur (Çiçekler ve Çiçekler, 2018). İçerdikleri özlü anlatım ve derin anlam katmanlarıyla atasözleri, toplumların dünya görüşünü, yaşama biçimini, değer yargılarını ve kolektif bilinç yapısını yansıtır. Toplumsal belleğin taşıyıcısı konumunda olan bu sözlü kültür ürünleri, bireylerin sosyal hayatla olan ilişkilerini düzenlemede bir rehber işlevi görürken; aynı zamanda geçmiş ile gelecek arasında köprü kurar. Her ne kadar söyleyeni unutulmuş ve anonimleşmiş olsa da bir toplumun tarihsel hafızasında yer edinmiş olaylara, eğilimlere, tutumlara ve düşünce biçimlerine ışık tutar. Bu bağlamda atasözleri, kültürel sürekliliğin ve millet olma bilincinin oluşumunda temel yapı taşlarından biri olarak değerlendirilmelidir.

Eğitimden ahlaka, toplumsal ilişkilerden doğa olaylarının gözlemlenmesine kadar geniş bir yelpazede işlevsel olan atasözleri, bireyleri hem düşünsel hem de davranışsal düzeyde yönlendiren, toplumun ortak değer sistemini pekiştiren önemli araçlardır. Bu sebeple atasözlerinin yalnızca dilsel değil, aynı zamanda sosyolojik, psikolojik, tarihsel ve felsefi açılardan da ele alınması gerekmektedir. Atasözleri, sözlü kültürün en güçlü ve en kalıcı bileşenlerinden biri olarak, toplumların kendini ifade etme biçimlerini, dünyayı algılayışlarını ve yaşamla kurdukları ilişkiyi anlamak açısından vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir. Kültürel kodları, değer yargılarını ve düşünce sistemlerini bünyesinde barındıran atasözleri, millet olmanın hem diliyle hem de ruhuyla somutlaştığı söz varlıklarıdır. Bu yönüyle atasözleri, dilin sınırlarını aşarak bir milletin kimliğini, hafızasını ve kültürel derinliğini ortaya koyan anlam yüklü yapılardır.

1.2. Deyimler

Deyim, belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür (Aksan, 1982). Deyimlerin yapısal olarak donmuş ve kalıplaşmış nitelikte oldukları, dolayısıyla dil içerisindeki kullanım biçimlerinin sabit kaldığı söylenebilir. Geleneksel anlayışa göre atasözlerinden farklı olarak kesin yargı bildirmezler dolayısıyla öğretici ya da yönlendirici bir işlev taşımazlar (Günay, 2007). Deyimlerin yapısal özelliklerine dair literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı kaynaklar deyimlerin yalnızca söz öbeklerinden meydana geldiğini belirtirken, yukarıdaki tanımda olduğu gibi bazı araştırmacılar bu yapıların seyrek de olsa tek bir sözcüğün yan anlamıyla da oluşabileceğini ifade etmektedir. Hatta çoğunlukla yan anlamlarla oluşturulan ve dikkat çekici bir anlatım biçimi taşıyan dilsel yapılar olarak da değerlendirilir (Aksoy, 1988). Deyimlerin sadece anlam boyutunda değil, aynı zamanda dil bilgisel yapıları açısından da dikkat çekici olduğu açıkça ortaya konmaktadır (Elçin, 1986). Elçin'e göre deyimler, asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış söz öbekleridir. Bu ifadeler, isim, sıfat, zarf ya da fiil yapısında karşımıza çıkabilmekte ve duygu ya da düşünceleri dikkat çekici bir biçimde dile

getirmektedir. Bu yönüyle deyimler, yalnızca semantik değil, morfosentaktik özellikler açısından da incelenmeye değer yapılardır. Elçin'in yaklaşımı, deyimlerin gramer yapıları ile anlamları arasında sıkı bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Deyimlerin dilsel yapı olarak hem biçim hem anlam bakımından zengin ve katmanlı birer sözlüksel unsur oldukları söylenebilir. Kalıplaşmış yapıları sayesinde anlatıma estetik bir derinlik kazandırmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun ortak duygu, düşünce ve kültürel birikimini de yansıtır. Sözlü kültürden yazılı dile aktarılan bu ifadeler hem bireysel hem toplumsal hafızanın oluşumunda önemli bir rol oynamakta; anlatımı güçlendiren, etkileyici ve kalıcı hale getiren işlevleriyle dilin vazgeçilmez öğeleri arasında yer almaktadır.

Deyimler ile atasözleri arasında bazı benzerlikler bulunsa da deyimler genellikle bireysel duygu, düşünce ve durumları aktarırken; atasözleri daha çok evrensel nitelikli öğütler ve yaşam deneyimlerinden süzölmüş yargılar sunar. Her iki yapı da mecazî anlam taşıması ve anonim özellik göstermesi bakımından benzerlik gösterir. Bu nedenle deyimler, atasözleriyle birlikte Türkçenin kültürel birikiminin söz varlığında önemli bir yer tutmaktadır. Atasözleri ve deyimleri bir milletin mührünü taşıyan önemli kültür varlıkları olarak tanımlanır (Çotuksöken, 1983). Burada vurgulanan “mühür” ifadesi, atasözleri ve deyimlerin bir ulusun özgünlüğünü ve ortak hafızasını simgelediğini göstermektedir.

2. Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Atasözü Ve Deyimlerin Kullanımı

Dil, yalnızca iletişim aracı olmanın ötesinde, toplumların tarihî birikimini, değerlerini ve dünya görüşünü taşıyan güçlü bir kültürel yapı unsurudur. Bu doğrultuda atasözleri ve deyimler, bir toplumun hayat felsefesini, ahlaki kabullerini ve gündelik yaşam pratiklerini yansıtan dil birlikleri olarak, dil öğretiminde işlevsel ve anlamlı birer araç konumundadır. Özellikle yabancı dil öğretimi süreçlerinde, bu kalıp ifadelerin öğretimi hem dilsel hem de kültürel yeterliğin kazandırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Atasözü ve deyimler yalnızca dil bilgisi kurallarını aktaran araçlar değil, aynı zamanda kültürel kimliği ve toplumsal hafızayı gelecek kuşaklara aktaran önemli sözlü edebiyat ürünleri olarak değerlendirilmelidir. Türkçede deyim ve atasözleri, tarihsel süreç içerisinde günlük yaşamın hemen her alanında kullanılagelmiş ve kültürel değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında etkili olmuştur. Hengirmen'in rakamlarına dayanan verilere göre Türkçede yaklaşık sekiz bin civarında deyim bulunduğu belirtilmektedir (Mete, 2014). Bu ifadeler; duygu, düşünce ve tecrübeyi kısa ve öz biçimde, mecazlı ve kalıplaşmış yapılarıyla aktaran, kültürel belleğin önemli parçalarıdır. Atasözleri ve deyimler, biçim ve işlev bakımından birbirine yakın olmakla birlikte, anlam aktarımı ve kullanım bağlamı yönünden farklılıklar arz eder. Atasözleri, öğüt verici ve ders çıkarıcı nitelikte olup genellikle tamamlanmış cümle biçimindedir. Deyimler ise belirli bir durumu veya duyguyu mecazlı biçimde anlatan, daha çok söz öbeği şeklinde kullanılan kalıp ifadelerdir. Bu derlemede yer alan az sayıdaki deyim, söz konusu dönemin dil ve kültür kullanımında deyimlere de yer verildiğini ve deyimlerin özellikle gündelik dilin canlılığını yansıtan dinamik unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Böylelikle deyimlerin, dil öğretiminde konuşma ve yazma becerilerini işlevsel ve doğal biçimde geliştiren öğeler arasında yer aldığı söylenebilir.

Yabancı dil öğretiminde atasözü ve deyimlerin öğretimi, hedef dilin sadece dil bilgisel yapısını değil, aynı zamanda kültürel boyutunu da kavratma açısından değer taşır. Avrupa Dil Gelişim Dosyası (European Language Portfolio) ve Avrupa Ortak Dil Çerçevesi (CEFR) gibi uluslararası belgeler de dil öğrencisinin çok dilli ve çok kültürlü bireyler olarak yetişmesini hedeflemektedir. Atasözü ve deyimler, bu işlevi üstlenen etkili dil birlikleridir. Deyim ve atasözü öğretiminde klasik yöntemlerin yanında karikatür, yaratıcı drama, hikâyeleştirme, resim kullanımı ve şarkı gibi tekniklerin de öğrenme kalıcılığını ve motivasyonunu artırdığını göstermiştir (Mete, 2014). Etkileşimli ve görsel destekli yöntemlerin kullanılmasının atasözleri ve deyimlerin öğretim sürecini daha verimli hâle getirdiğini göstermektedir. Yabancılar Türkçe öğretiminde ise atasözü ve deyimlerden yararlanılarak dil bilgisi kurallarının sezdirilmesi ve kültürel öğelerin aktarılması sağlanabilir. Dil bilgisi öğretimi, sözlü ve yazılı dil kullanımından bağımsız bir süreç olmamalı, anlamlı metinler ve bağlamlar üzerinden yapılmalıdır (Erdem ve Çelik, 2011). Bu noktada, her biri kısa bir anlatı niteliği taşıyan atasözü ve deyimler, işlevsel dil öğretimi için zengin materyal kaynaklarıdır. Bu kelime gruplarının doğru ve sistemli biçimde öğretimi, ulusal kimliğin ve kültürel değerlerin korunması açısından hayli önem taşır.

3. Berlin Kütüphanesi Diez A Fol. 25 Numaralı Yazmadaki Türk Atasözleri ve Deyimlerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi

Bu çalışma, 17. yüzyıla ait bir atasözü ve deyim derlemesi üzerinden, bu kalıp sözlerin kültür aktarımındaki işlevini ve yabancı dil öğretimindeki önemini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Derlemede yer alan 275 dil birliğinin 270'inin atasözü, 5'inin ise deyim olarak sınıflandırılmış olması, tarihî metinlerde atasözlerinin deyimlere kıyasla daha yoğun biçimde kullanıldığını ve kültürel belleğin aktarımında başat bir rol üstlendiğini göstermektedir. Ancak az sayıdaki deyim örneği dahi, deyimlerin günlük dilin canlılığını ve halk anlatımının zenginliğini yansıtan dinamik unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum hem atasözlerinin hem de deyimlerin, tarihî ve modern dil öğretim süreçlerinde birbirini tamamlayan ve destekleyen dil birlikleri olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Atasözleri ve deyimler, yalnızca dilin estetik ve anlatım gücünü artırmakla kalmayıp aynı zamanda toplumun değer dünyasını, tarihî hafızasını ve yaşam biçimini de sonraki kuşaklara aktaran sözlü kültür ürünleridir. Bu bakımdan, yabancı dil öğretiminde bu tür kültürel öğelerin öğretimi, hedef dilin sadece gramer yapısını ve kelime hazinesini öğretmenin ötesine geçerek, dilin taşıdığı kültürel değerlerin kavratılmasına da katkı sağlamaktadır. Avrupa Dil Gelişim Dosyası ve Avrupa Ortak Dil Çerçevesi gibi çağdaş dil öğretim yaklaşımları da bu çok boyutlu kazanımı desteklemekte, dil yeterliliği ile kültürel yeterlilik arasındaki ilişkiyi ön plana çıkarmaktadır. Özellikle yabancılar Türkçe öğretiminde, atasözü ve deyimlerin eğitim programlarında planlı ve sistemli biçimde yer alması, öğrencilerin dilin doğal kullanımını ve toplumsal değer sistemini daha iyi kavramalarına imkân tanıyacaktır. Çalışma kapsamında incelenen 17. yüzyıl derlemesi, dönemin sosyal yapısı, toplumsal değer yargıları, insan ilişkileri ve yaşam pratiklerine dair önemli ipuçları sunmakta; bu yönüyle tarihî metinlerin günümüz dil öğretimi materyalleri için değerli kaynaklar olabileceğini göstermektedir. Derleme, aynı zamanda atasözü ve deyimlerin yalnızca geçmişin sözlü kültür malzemeleri değil, modern dil öğretiminde de işlevsel ve pedagojik değere sahip olduğunu ortaya

koymaktadır. Ayrıca atasözü ve deyimlerin öğretimi, dil bilgisi kurallarının sezdirilmesi, kelime dağarcığının genişletilmesi, dinleme ve konuşma etkinliklerinin doğal ve akıcı hâle getirilmesi açısından da işlevsel fırsatlar sunmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin işlevsel ve bağlamsal bir yaklaşımla, atasözü ve deyimler üzerinden yapılması, öğrencinin yalnızca kural ezberleyen değil, dili anlamlandıran ve doğru bağlamlarda kullanabilen bir yeterlik düzeyine ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

17. asırda kullanılan atasözleri ve deyimlerin günümüzde de ekseriyetinin dilsel farklılıklar bir yana değişmeden kullanılmaya devam etmesi yabancılara Türkçe öğretiminde uzmanlaşmak isteyenler için önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir. Türkçenin tarihi gelişimine meraklı öğrenciler için de dikkat çekici olabileceği düşünülmektedir. Nihayetinde atasözü ve deyimler hem tarihî metinlerde hem de çağdaş dil öğretimi süreçlerinde kültür aktarımı ve dil öğretiminin vazgeçilmez öğeleri olarak değerlendirilmelidir. Özellikle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, bu sözlü kültür ürünlerinden yararlanmak, öğrencinin dilsel ve kültürel yeterliğini artırmakla kalmayıp, Türk kültürüne yönelik ilgisini ve öğrenme motivasyonunu da güçlendirecektir. Bu doğrultuda, tarihî atasözü ve deyim derlemelerinin günümüz öğretim materyallerine entegre edilmesi, kültür temelli dil öğretimi yaklaşımlarının geliştirilmesi açısından önemli ve değerli bir katkı sağlayacaktır.

3.1. Metin Oluşturulurken İzlenen Yol

Aşağıda metnini verdiğimiz atasözleri ve deyimlerin bulunduğu mecmua Berlin Devlet Kütüphanesi Diez A Fol. 25 numara ile kayıtlıdır. 15 varaklık mecmuanın 14 varağı boş olup yalnız 15. varakta metin yer almaktadır. Mecmuanın derleyeni ve istinsah tarihi belli değildir. Dil ve yazı özellikleri dikkate alınarak 17. yüzyıla ait olduğu katalogu hazırlayanlar tarafından kaydedilmiştir. Metni yazan kâtip atasözleri ve deyimleri nereden aldığını belirtmemiş yalnız Nasreddin Hoca mesellerinden istifade ettiğini ilk satırda kaydetmiştir.

Mecmuadaki atasözleri ve deyimler yazma içerisindeki sıraya göre Latin harflerine aktarılmıştır. Sıra sayı numaraları metindeki şekliyle korunurken noktalamalar tarafımızdan eklenmiştir. Metinde ciltlenmeden kaynaklı okunamayan bazı yerler bulunmaktadır. Bu kısımlar SİLİNİMİŞ şeklinde yazılmıştır. Müstensih hatası ile unutulmuş ya da silinmiş olan yerlerde metin tamamlandı ise bu kısımlar [] arasında gösterilmiştir. Çalıştığımız yazmada dikkat çeken unsurlardan biri de bazı atasözlerinde argo ve küfürlerin alenî bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Akademik dil ve tutum gereği bu kelimeler olduğu gibi yazılmıştır. Ancak bu argo, küfür ve müstehcen ifadeler yabancılara öğretilirken mutlaka öğrencilerin seviyesi dikkate alınmalı ve pedagojik yaklaşım göz önünde bulundurulmalıdır. Diğer yandan az sayıda atasözünün mükerrer kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da o atasözünün yanında ayrıca belirtilmiştir.

3.2. Metin

[1]

Atalardan kalma ve gerek Hoca Naşrüddin Efendi ‘azîz merhûmuñ hikmet ü naşîhat-âmîz durûb-ı emşâl-i dürrer-engîzleridir.

1. Ulu sözün dinlemeyen uluya kalur.

2. Elün atdığı taş uzak düşer.
3. Öküz öldi, ortaklık bozuldı.
4. İki el bir baş içündür dimişler.
5. İt ürür, kervân geçer.
6. İki karpüz bir kollutuğa sığmaz.
7. Ağaç genç-iken egilür.
8. Er oyunu üçe degin dirler.
9. Er lağabıyla anılır dirler.
10. Ak göt kara göt geçid başında bellüdür.
11. [El] elün âynesidür dimişler.
12. İki deliye bir uşlu dirler.
13. Ummaduğın taş baş yarar dirler.
14. Uyimakla menzil alınmaz dimişlerdür.
15. Etmek elden şu gölden dimişler.
16. Etmegün büyügi hamūruñ çoğından olur.
17. Ak akça kara gün içündür.
18. Azacık işün gavğāsuz başın.
19. At bulınur, meydān bulınmaz dirler.
20. Elle gelen düyün bayram.
21. İt süri, akça kazan.
22. El işler, âlet öginür.
23. Edebi edebsüz[den] ögreñ.
24. Öküze kendi boynuzı yük degüldür.
25. Ürmeye cayan köpek kapuna kurd getirür dirler.
26. İ[g]neyi evvel kendine şok da çuvāldızı soñra ele.
27. Arayan Mevlā'sını bulur dirler.
28. Eşegün yürükligi şamanlığa degin.
29. Ucuz etün kavurması tatsuz olur.
30. Eşek kocamakla tavla başı olmaz.
31. Öksüz oğlan kendi keser göbegini dirler.
32. Eşegi aldatan bir tutam otdur.
33. Eşegi siken oşuruğına katlanur dirler.
34. Eşegin kızağı at içündür.
35. Er ölür, adı kalur; at ölür, meydānı [kalur].
36. Erenler Hızır'a kılmış du'āyı.
37. El içün ağlayan gözsüz kalur dirler.
38. Üzüm üzümü görerek kararur.
39. At binenün kılıç kuşananuñ.
40. Ahşamuñ hayrından şabāhuñ şerri yigdür.
41. Evvel varan ... viren dimişler.
42. Ağzı egri eñsesinden bellüdür.
43. Ay aydın hisāb bellüdür.
44. Ayı 'aşkına davul çalınmaz.

45. Kūr görmez ammā sezer dimişlerdür.
46. ... etmek tuzunda gerekdür.
47. El yumruğunu yimeyen kendi yumruğun bilmez.
48. Aç tavuk kendüsini arpa anbārında şanur.
49. Aç ile eceli gelen söyleşür.
50. Ot düşdigi yiri yaçar.
51. Erenlerüñ sağ şolı olmaz.
52. Er oyunu üçe degindür.
53. Oşurğan göte arpa etmegi bahāne dirler.
54. Eşeri olmayanuñ yirinde yiller eser.
55. Eski dost düşmen olmaz.
56. El elden üstündür ‘arşa çıkınca.
57. Er postında yaraşur.
58. Umılmayan taş baş yarar.
59. Ecel geldi, baş ağrısı bahānedür dimişler.
60. SİLİNMIŞ
61. SİLİNMIŞ
62. El eli yur, el de yüzi yur.
63. Ayağını yorğanına göre uzat dirler.
64. Aşl azmaz, merd-i kāmilden cefā gelmez.
65. İnnadur küllü mağlum
66. Cāhille olma refik, seni Hāk’ dan dūr ider.
67. Tiz binen tiz iner dirler.
68. Sır virmek olur, sırrı ‘ayān eylemek olmaz.
69. Haşmin qarınca ise de merdāne eylemek gerekdür.
70. Mazlūmuñ āhı yanında kalmaz.
71. Sağır içün iki kāmēt virilmez.
72. Baykuşuñ kısmeti ayağına gelür.
73. Dīnsüzüñ haqqından imānsuz gelür.
74. Ba‘de’l-ḥarābi’l-Başra.
75. Haddini bilmeze haddini bildürmek öksüze kaftān.
76. Devlet ādemüñ gözini kūr ider dimişler.
77. Dūmensüz gemi yürümez dirler.
78. Her ne ekerseñ anı biçersin.
79. Dişi kuşdur yuvasını yapan dirler.
80. Yanşağı sağır siker.
81. Şuyı getüren de bir, destī’i kıran da birdür dirler.
82. Yolı yolla, ormanı balta ile.
83. Şu uyur, düşmen uyumaz.
84. Yalñuz elüñ şadāsı çıkmaz.
85. ‘Āriyeti ata binen tiz iner dirler.
86. Yapı taşı yapudan kalmaz.
87. Kişi düşdigi yirden kalkar.

88. Karınca kararınca.
89. Yol eri yolda gerek.
90. Kanatsız kuş uçmaz dirler.
91. Her koyun kendi bacağından aşılar.
92. Bir koyundan iki deri üzülmaz dirler.
93. Cāhile inanma, şuya dayanma.
94. Gün günden kutludur dirler.
95. Davuluñ şadāsı uzakdan iyi gelür dimişler.
96. Murdāra mūdāra eyle dimişlerdür.
97. Yakı nohūduyla yār sevilmez.
98. Küçük lokma yiyüp büyük söz söyleme.
99. Küçük ādemüñ büyük düş görmesi iyi degüldür.
100. Kişi iyilik itdigüinden kemlik görür dimişler.
101. Başı tāli‘li sinek şehri bırağur da kūh[a] gider.
102. Aşl azmaz, merd-i kāmilden cefā gelmez. (Mükerrer)
103. Köpek etmek yidigi kapudan ayrılmaz dirler.
104. Her kişinüñ şorma aşlın ‘izzetinden bellüdü.
105. Hammāmda kurnaya, davulda sūr-nāya.
106. Faķīrden kaçup kibāra doķun geç dirler.
107. Yük bacından ağlamaz.
108. Kendi düşen ağlamaz.
109. Zamān saña uymazsa sen zamāna uy dirler.
110. Büyük başuñ büyük ağrısı olur.
111. Serçeye çibik beredir dirler.
112. Horos kendi boķluğında öter dirler.
113. Kısmetüñ var ise gelür Yemen’den.
114. Yatan kurtan gezen tilki yigdür.
115. Yarınki kurdan bugünkü tavuķ yigdür dirler.
116. Kırk gün tavuķ olmaķdan bir gün horos olmaķ.
117. Borı kuşu kemigi evvel götüne ölçer de şöıra yutar.
118. Hastenüñ fenāsı döşegi kırar da yorgana şıçar.
119. Geçmişe māzī dirler.
120. Sağ söz sipāhīye çürük tīmārdan yigdür.
121. Mey-hāneci ğazel almaz.
122. Akçasuz şarābı içen iki kerre ser-ħoş olur.
123. Vāķıf dibek mülk olmaz.
124. At yularından insān dilinden yaķalanur.
125. Şoyula[n] ğonçe dolmaz dirler.
126. Tāli‘üñ olmayınca ne kııda biter ne yaşıda.
127. Şu akdıģı yire yine aķar dimişlerdür.
128. Ħayr san işine, Ħayr gelsün başına.
129. Kılağuzı karģa olanuñ burnı boķdan çıķmaz dirler. [2]
130. Zamān şatar şamanı dimişler.

131. Şaşkın ördek götünden dalar dirler.
132. Köpek boğ yimekle deñiz murdâr olmaz dirler.
133. Cân virmeyince cānān ele girmez.
134. Konuk umdığını yimez, bulduğunu yir dimişlerdür.
135. Bal tutan parmağını yalar dirler.
136. Şarp sirke kendi kabına zarar ider dirler.
137. Baskısuz tahteyi yıl götürür dirler.
138. Yār yıkıldığı gün tozar dimişlerdür.
139. Çalma elüñ kapusını çalarlar kapunı.
140. Akçayı peşin viren çalar düdüğü.
141. Kūr ölür, bādem gözli olur dirler.
142. Kişi kazdığı kuyuyu boyınca kaza ki belki kendüne lāzım ola.
143. çok koma yarar idersin.
144. Komşınun tavuğı komşıya kaz görünür.
145. Varın viren yād olmaz dimişler.
146. ‘Aybsuz yār isteyen yārsuz kalur.
147. Bir kötü şey elbet bir eyüye yitişürdür dirler.
148. SİLİNMIŞ
149. Şabr-ıla koruk helvā olur dirler.
150. Her şabrda bir selāmet.
151. Yaramaza kendi belası yiter.
152. Hırmən soñı dervişlerüñ.
153. Kırık sik düşmen büzüğine dimişler.
154. Kedinüñ gelüp gelecegi kürkçü dükkānidur.
155. Deliden [al] uşlı haber.
156. Deli’i ne sik ve ne sikil.
157. Korkulı düş hayrludur dimişler.
158. Köpegi öldürene şürüdürler.
159. Tekyeyi bekleyen içer çorbayı.
160. Kem söz, kem akça şāhibine.
161. Bu numara atlanmış.
162. Yavır kuşun ağzı büyük olur.
163. İnsān gözinden duyar dirler.
164. Karada gemi yürümez.
165. Şu başında ülenür.
166. Yalñuz elüñ şadāsı çıkmaz.
167. Yalñuz taş dīvār olmaz.
168. Kanatsuz kuş uçmaz.
169. Gül hārsuz olmaz.
170. Kelle gider bela [gitmez]
171. Deveyi yārdan uçuran bir tutam otdur.
172. Göñül kimi sev[er] ise güzel oldur.
173. Her şey aşlına çeker.

174. Kişi bilmedigüñüñ cāhilidür.
175. Doğrı söz hasūduñ bağrını yaķar.
176. Hākim dost olmaz.
177. Çorba taşınca kepçeye bahā olmaz.
178. ‘Aql ‘aqlıdan üstündür ‘arşa çıkınca.
179. Żarar fāyidenüñ karındaşıdır.
180. Düşenüñ dostı olmaz.
181. Her ne ekerseñ anı biçersin. (Mükerrer)
182. Ne virürseñ elüñle ol gider senüñle.
183. Tevekkeli peynir gemisi yürümez dimişler.
184. Kedi irişemedigi ete murdār dir dimişlerdür.
185. Kesilen baş bitmez dirler.
186. Tınguza dolanmağdan çalıyı dolaşmak yigdür.
187. Hıyār akçasıyla gelen eşegüñ ölümi şudandır dimişler.
188. Hile ile iş işleyen miñnet ile cān virür.
189. Elden gelen ögün olmaz, ol dağı vaktiyle bulunmaz.
190. Boş torba ile at tutulmaz.
191. Gemiye kāğıdda, şuyı bardağda göresin.
192. Ne şır [ü] şeker ne dīdār-ı şütür...
193. Ne Şām’uñ şekeri ne ‘Arab’uñ yüzi.
194. Bir çiçek ile yaz olmaz.
195. Kurbaga vararak vararak dirler.
196. Gülüñ seven dikenı dağı sever dirler.
197. Yaşdan murād biñdür dirler.
198. Zūr oyunu bozar dirler.
199. Göz görmeyince göñül kıatlanur.
200. Selāmetü’l-insān fī-hıfzı’l-lisān.
201. Baş gidince ayak pāydār olmaz.
202. Acı karpüzı kırağı çalmaz dirler.
203. Balık başdan kıoķar dimişlerdür.
204. Kırk serçeden bir börek olmaz dimişler.
205. Sinek murdār degül, mīde bulandırur dimişler.
206. Şoñ pişmānlık fāyide itmez dirler.
207. Kaşşāba yağı keçiye cānı.
208. Herkes itdüğinden utanur dirler.
209. Yuvarlanan taş yoşun tutmaz dirler.
210. Fursatı fevt itmek olmaz.
211. Demir tavında dögilür dirler.
212. Delilsiz yola gidilmez dirler.
213. Leylegin ‘ömri laķlaķla geķer dirler.
214. Her kime yār gerek, zaķmeti ihtiyār [gerek].
215. Bir sürçen atın başı kesilmez.
216. Güç-ile güzellik olmaz.

217. ‘Āşıkā Bağdād uzak degüldür dirler.
218. Genç beğ kır ata hizmet güçdür.
219. Her kişinüñ gönlinde bir arslan.
220. İki cān-bāz bi ipde oynamaz dirler.
221. Kartala bir ok doğınmış kendi yeleginden.
222. Kişi iyilik itdüğinden kemlik göre dinilmişdür.
223. Ser-hoşa degme, kendi yıkılır.
224. Kırk yıl yarak, bir gün gerek.
225. Hocayı teneşür bilür.
226. Sevmi seni sevmeyeni dirler.
227. Zamānsuz horos ötmez dirler.
228. Kurd kocayınca köpegün maşkarası olur.
229. Nāfile tayan digene tırāş dirler.
230. Hāk söz acı olur.
231. Çocuk ağlamayınca meme virmezler.
232. Bal bal demekle ağız tatlı olmaz.
233. Ne yaramaz ol aşıl ne yavaş ol başıl.
234. Hāyla gelen hūyla gider.
235. Yörük at yemini arturur dimişler.
236. Hammāma giren terler.
237. Yaramazla yār olma, iyilerden iyilik öğren.
238. Karda gezüp izin bildürme.
239. Felegün oyunu çokdur, ayuya kaval çaldurur.
240. Küllük tepe olmaz
241. Kāfîyeyi kaçırmağdan karıyı boşamak yigdür.
242. İnsān tağ aşar.
243. Kılıç kendi kabını kesmez dirler.
244. Yapı taşı yapudan kalmar dirler. (Mükerrer)
245. ‘Osmānlı tavşanı ‘araba ile avlar dirler.
246. Mîrî māl yanmar dirler.
247. Kölenün şūfisi Türk’ün ‘avāmı.
248. Çürük tahte mîh tutmaz.
249. ‘Arefe günü yalan söyleyen[ün] bayram günü yüzi kara olur.
250. Karada hāla onarılmaz dimişlerdür.
251. Dost başa bakar, düşmen ayağa.
252. Garīb kuşuñ yuvasını Mevlā yapar.
253. Her kemālin bir zevāli.
254. Deliye her gün bayram.
255. Yük bacından ağlamaz.
256. Kūruñ istediği iki gözdür.
257. Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilür.
258. Kelün medārı olsa kendi başına.
259. Düş uyğudan soñra olur dirler.

260. Çerağ dibi karanlık.
261. Da‘vasını gütmeyenin şahidini eşege bindürürler
262. Hıy cān alt[ın]dadur.
263. Yalancının evi yanmış, kimse inanmaz.
264. ‘Araba kırılınca yol gösterici çok olur dirler.
265. Şağır için iki kâmet virilmez. (Mükerrer)
266. Mızrāk çuvāla girmez.
267. Sinek bekmezci’i bilür.
268. Çatal kazık yire geçmez.
269. Müft sirke baldan tatlıdır.
270. Horos çok olunca şabāh geç olur.
271. Çābük hırsız ev şahibini bağlar.
272. Damlaya damlaya göl olur.
273. Görinen kūh kulağuz istemez.
274. Et tırnağdan ayrılmaz.
275. Yabancı köpek kuyruğı butu arasına dir[ler].

4. Sonuç ve Öneriler

Elde edilen bulgular, tarihî metinlerde atasözlerinin deyimlere oranla daha yaygın kullanıldığını ancak sınırlı sayıdaki deyim örneğinin de halk dilinin canlılığını ve gündelik yaşamla kurulan doğrudan ilişkiyi yansıttığını göstermiştir. Atasözlerinin didaktik yapısı kültürel bellek aktarımı ve evrensel mesajlar taşıma kapasitesi; deyimlerin ise duygusal, metaforik ve bağlamsal kullanım açısından sunduğu imkanlar bu iki sözlü kültür ürününü tamamlayıcı ve bütüncül bir öğretim aracı hâline getirmektedir.

Bu bağlamda çalışma, yabancılara Türkçe öğretiminde yalnızca güncel metinlere değil, tarihî söz varlığına da pedagojik işlev yüklenebileceğini göstermesi açısından önemli bir katkı sunmaktadır. Modern dil öğretim yaklaşımlarında öne çıkan bağlamsal öğrenme, kültür temelli öğretim, çok katmanlı anlam analizi gibi prensipler düşünüldüğünde bu derlemede yer alan atasözü ve deyimlerin her biri çoklu beceri gelişimini destekleyici özgün birer dil materyali potansiyeli taşımaktadır. Özellikle CEFR’in kültürlerarası yetkinliği önceleyen bakış açısı ve Avrupa Dil Portfolyosu’nun kültürle iç içe geçmiş dil kullanımına verdiği önem göz önünde bulundurulduğunda bu tür tarihî malzemenin eğitim programlarına entegre edilmesi öğrencinin hem dilsel yeterliliğini hem de kültürel farkındalığını artırmada etkili olacaktır. Bununla birlikte bu tür tarihî metinlerin öğretimde kullanılması bazı tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Öncelikle metinde yer alan kimi arkaik ifadelerin günümüz Türkçesi ile olan mesafesi başlangıç ve orta düzeydeki öğrenciler için anlaşılabilirliği zorlaştırabilir. Bu nedenle her atasözü ve deyim için hedef kitlenin dil seviyesi ve kültürel birikimi dikkate alınarak seçilmesi, gerektiğinde açıklama, görsel destek, dramatizasyon ve hikâyeleştirme gibi yardımcı tekniklerle sunulması gerekir. Ayrıca derlemede yer alan bazı ifadelerde argo, müstehcen ya da tarihsel bağlam dışında anlam kaymasına neden olabilecek unsurlar da bulunmaktadır. Bu da bu tür içeriklerin pedagojik olarak nasıl dönüştürüleceği, hangi seviyede ve hangi çerçevede kullanılacağı konusunda dikkatli bir değerlendirme gerektirir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu da atasözü ve deyimlerin yalnızca dilsel bilgi aktarmakla kalmayıp kültürel zihniyeti, değer sistemlerini, tarihî-toplumsal ilişkileri ve halk psikolojisini de yansıtan çok katmanlı yapılar olduğudur. Bu nedenle bu tür metinlerin öğretimi sadece dil öğretimi açısından değil, aynı zamanda kültürlerarası iletişim, kimlik inşası, değerler eğitimi ve sosyal algı aktarımı açısından da değerlidir. Ancak bu yönüyle dil öğretiminin sınırlarını aşan bir etkileşim alanına girildiği unutulmamalı, dil öğreticisinin kültür yorumlama becerisi ve pedagojik yaklaşımı bu noktada belirleyici bir rol oynamalıdır.

Berlin Kütüphanesinde yer alan bu tarihî derleme yalnızca geçmişin sözlü kültür malzemesi olarak değil, aynı zamanda çağdaş Türkçe öğretiminde işlevselleştirilebilir, yeniden yapılandırılabilir ve dijital ortama entegre edilebilir bir öğrenme kaynağı olarak değerlendirilebilir. Gerek öğretim materyallerinde kültürel içeriklerin artırılması gerekse dil öğretiminde tarihsel ve estetik metinlerin daha fazla yer alması açısından bu çalışma örnek teşkil edebilir. Gelecekte yapılacak çalışmalar farklı dönemlere ait benzer derlemeler üzerinden karşılaştırmalı analizler sunarak bu alandaki kurumsal ve uygulamalı boşluğu daha da doldurabilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1982). *Her yönüyle dil-3*. TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1965). *Atasözleri ve deyimler*. TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (1988). Atasözleri, deyimler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 36, 131–149.
- Çiçekler, A. ve Çiçekler, E. (2018). Berlin Devlet Kütüphanesi'nde bulunan XVII. yüzyıla ait bir mecmuadaki Türk atasözleri derlemesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 18(Güz), 341–356.
- Çotuksöken, Y. (1983). *Atasözlerimiz*. Anadolu Sanat Yayınları.
- Elçin, Ş. (1986). *Halk edebiyatına giriş*. Sevinç Matbaası.
- Erdem, İ. ve Çelik, M. (2011). Dil bilgisi öğretim yöntemi üzerine değerlendirmeler. *Turkish Studies*, 6(1), 1057-1069.
- Günay, D. V. (2007). *Sözcükbilime giriş*. Multilingual.
- Şinasi, İ. (1885). *Durub-ı emsal-i Osmaniye*. Matbaa-i Ebüzziya.
- Mete, F. (2014). Kültürel ortaklığın göstergesi deyimlerin öğretimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(2), 113-128.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. yazar katkı oranı: %100

Çıkar Çatışması Beyanı:

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Extended Abstract

Proverbs and idioms emerge as cultural products that reflect the emotions and thoughts of nations, demonstrate the richness of expression, and shed light on the history of language. Originating from anonymous sources, these expressions have been transmitted across generations, evolving as reflections of shared experiences and becoming the collective property of communities. Having existed for centuries within oral tradition, these linguistic elements began to be recorded through compilation methods particularly after the 15th century. Since then, the compilations that have been documented are being introduced to the academic world by researchers.

The aim of this study is to present a 17th-century compilation found in a manuscript preserved in the Berlin State Library as a resource for the use of proverbs and idioms in the context of cultural transmission in teaching Turkish as a foreign language. In addition, it aims to introduce this lexical heritage from the period to scholars and researchers working in the field. Similar to the cultural elements such as greetings, holiday celebrations, hospitality, customs, regional dishes, and traditional clothing/items that are conveyed in Turkish as a foreign language course, the transmission of oral culture is also emphasized. It is expected that the expressions compiled from an unstudied source of the 17th century will contribute to the corpus of proverbs and idioms—which are recognised as one of the most significant components of our rich oral tradition—and provide instructors with new pedagogical perspectives.

In Turkish as a foreign language courses, proverbs and idioms are taught to learners according to their level of difficulty and semantic characteristics. Generally, the most commonly used proverbs and idioms in daily language are introduced to students at various proficiency levels. Experts in the field conduct numerous studies aimed at measuring students' comprehension, learning, and application of selected proverbs and idioms, contributing these findings to the literature. This study, however, aims to evaluate proverbs and idioms specifically as a resource for cultural transmission. Therefore, issues such as which proverb or idiom should be taught at which level, how they should be explained, and where they can be applied are topics that fall within the scope of a separate and more detailed article.

The use of proverbs and idioms, considered one of the most eloquent ways to convey complex ideas with few words, is gradually decreasing among younger generations or is being misused. In some cases, the fixed forms of these expressions are altered in terms of wording or usage. The infrequent use of these expressions and their semantic distortion contribute to their potential loss and hinder the rich variety of language use. This study is significant in that

it demonstrates the historical continuity of proverbs and idioms, revealing them as fundamental components of our lexical wealth. The fact that nearly all of the 275 expressions mentioned in this study have survived into modern usage is particularly important for learners of Turkish, as it illustrates both the richness and the historical depth of the language.

The 17th-century collection of proverbs and idioms analysed in this study is recorded under the inventory number Diez A Fol. 25 in the Berlin State Library. The manuscript consists of 15 folios, with text only on the final folio, while the first 14 folios remain blank. The compiler and the exact date of transcription are unknown. Based on linguistic and orthographic characteristics, cataloguers have identified the manuscript as originating from the 17th century. In the first line, the scribe does not specify the sources of the proverbs and idioms but notes that he made use of anecdotes from Nasreddin Hodja.

The proverbs and idioms were transcribed into the Latin alphabet in the order in which they appear in the manuscript. The original numbering was preserved, while punctuation marks were added by the researchers. Some parts of the manuscript are unreadable due to binding damage and are indicated as ‘illegible.’ Sections completed by the researchers to compensate for omissions or deletions due to scribal errors are shown in brackets []. One of the salient features of the manuscript is the explicit presence of slang and profanity in certain proverbs. Furthermore, a small number of proverbs were found to be repeated, which has been indicated alongside the respective entries.

It has been observed in the manuscript, which contains only a very limited number of idioms, that most of the proverbs and idioms have survived to the present day with certain phonetic, lexical, and stylistic variations. This demonstrates that speakers have maintained and preserved the lexical items recorded in this study.